

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Quæstio Prima. Utrum eodem actu, quo Intellectus assentitur Præmissis,
assentiatur etiam Conclusioni, & econtra?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

DISPUTATIO III. DE ANALYSI PRIORI, SEU DE PRIORI RESOLUTIONE.

Certum est Aristotelem quatuor edidisse libros, in quibus egit de priori & posteriori Analyfi, seu de priori & posteriori resolutione Syllogismi, ut sic in suas partes, nam Analyfi nihil aliud est quam resolutio, seu reductio alicujus rei in suas partes & principia ex quibus constituitur, ut cum domus in ligna, lapides & calcem &c. resolvitur: Duplex autem est talis resolutio Consequentia & consequentis; Analyfi consequentia est, quando consequentia reducitur ad sua principia, quae sunt termini ac propositiones apte & congruenter secundum formam ad aliquid inferendum collocatae, & tunc dicimur resolvere consequentiam, cum ejus bonitatem ostendimus ex eo, quod constat terminis & propositionibus ad concludendum secundum regulas artis in modo & figura rite ordinatis & dispositis: Analyfi consequentis est, dum consequens ad sua principia reducitur, principia vero consequentis sunt termini & propositiones cum conclusione, quae infertur apte, connexa & coherentes secundum materiam & tunc dicimur resolvere consequens, quando ostendimus conclusionem illatam deduci ex principiis, quae in se contineant causam veritatis Conclusionis. Et juxta hanc duplicem acceptionem Aristoteles quatuor suos libros in priorem & posteriorem Analyfin dividit, & quae de priori Resolutione restabunt dicenda siquidem plura jam examinata sunt in Summulis, in hac expediatur disputatione. Sit igitur

QUAESTIO I.

Utrum eodem actu quo intellectus assentitur praemissis assentitur etiam Conclusioni & contra?

I.

Sensus quaestioni.

Suppono ex Summulis praemissas nihil aliud esse, quam propositionem majorem, & minorem, & ex his illatam vocari conclusionem. Certum est ergo, quod possit quis assentiri cuilibet ex praemissis scorsim sumptis sine eo, quod assentiat conclusioni, & conclusioni absq; eo, quod assentiat praemissis. Queritur ergo de illis, quando sunt syllogistice dispositis utrum, quando intellectus assentitur praemissis, eodem actu assentiat conclusioni, & quando assentitur conclusioni ob praemissas actualiter propositas idem sit actus, quo assentitur praemissis? Circa quam materiam triplex est sententia: Prima docet eodem actu, quo assentior praemissis etiam assentiri conclusioni, ita Ochamus, Gabriel, Durandus & plures alii. Secunda sententia dicit non eodem actu, quo assentior praemissis me assentiri conclusioni, sed diverso, dicit tamen, quod quamvis praemissae cognoscantur diverso actu ab actu conclusionis, tamen quando assentior conclusioni ille assensus non tantum attingit conclusionem, sed etiam praemissas, ita ut intellectus attingat principia primo assensu principiorum, deinde assensu conclusionis per quandam repetitionem iterum cognoscit principia: ita D. Thomas cum suis Soncinas, Arriaga, Cajetanus, Rubius &c. Tertia sententia docet, quod diversi sint actus, quo assentior praemissis ab illo, quo assentior conclusioni, ita quod assensus qui attingit conclusionem, nullo modo attingat praemissas. Ita Doctor q. 3. Prolog. & in 3. d. 24. q. uni: Ipsumq; sequuntur Scotistae unanimiter Lichetus, Maltrius, Pontius, est etiam Aver. sae & Ariminenfis. Cum qua etiam

II.

Diverso actu assentimur praemissis & conclusioni.

Dico I. Diverso Actu assentitur aliqui praemissis ab actu, quo assentitur conclusioni. Haec est contra primam sententiam.

Probatur primò: Ex autoritate

Aristotelis 1. Post. 1. dicentis: omnem notitiam discursivam fieri ex praesistente cognitione praemissarum, id est, cognitionem conclusionis fieri ex praemissis cognitiss & concessis; ergo si praemissae jam debent esse praecognitae & concessae, jam praecessit aliquis actus, ante actum conclusionis, & sic alius erit actus, quo quis assentitur praemissis ab actu, quo assentitur conclusioni.

Probatur Conclusio secundò:

Omnis actus, quo assentior alicui, sive praemissis, sive conclusioni, consistit in judicio; ergo est alius actus, quo assentior praemissis & alius, quo assentior conclusioni. Probatur consequentia, quia in praemissis est diversum judicium à judicio, quod est in conclusioni; ergo est diversus actus. Probatur autem quia judicium formaliter subitur per copulam, sed diversae sunt copulae; ergo diversa judicia. Confirmatur judicium affirmativum, & judicium negativum, item judicium confusum, & judicium distinctum sunt diversa, sed in praemissis frequenter est judicium affirmativum unum, & alterum negativum, & judicium confusum in conclusione non sic; ergo est distinctum judicium primum, & judicium secundum.

Probatur Conclusio tertio:

Magis notum & minus notum prius & posterius causa & effectus diversificant actus, sed praemissae sunt notiores priores & causa conclusionis & conclusio est minus nota posterior & effectus; ergo est alius & alius actus, quo assentior praemissis ab assensu conclusionis. Confirmatur: Quia universale & particulare non potest eodem actu cognosci, sed praemissae sunt frequenter universales & conclusio particularis; ergo conclusio & praemissae non possunt eodem actu cognosci.

Probatur quartò. Habitus diversae

speciei producuntur ab actibus diversae speciei, sed habitus praemissarum & conclusionis sunt diversae speciei; ergo producuntur ab actibus diversae

diverse speciei & per consequens non assentior eodem actu praemissis & conclusioni, major patet. Probat mi. habitus enim principiorum, qui dicitur intellectus, est specie distinctus ab habitu conclusionis, qui est scientia, ergo.

Dico 2. Non attinguntur eodem actu principia, quo attingitur conclusio, sed diverso sine ulla repetitione ad praemissas, seu principia. Haec est contra secundam opinionem.

Et probatur primo. Si eodem actu, quo assentior conclusioni, etiam necessario assentior praemissis, seu principiis; ergo habitus generatus a conclusione, attinget objecta praemissarum, & sic nunquam poterit cognoscere conclusionem absq; eo, quod cognoscam praemissas, quod falsum est, quia frequenter cognosco conclusionem, quando non cognosco praemissas. Probatur conseq. quia qualis est actus, talem generat habitum & speciem; ergo si actus intrinsece fuit conclusionis & praemissarum simul talis quoq; erit habitus.

Arriaga dicit, hoc argumentum esse difficile & omnes ad ejus solutionem teneri, quod etiam solvit per integram paginam, cujus solutionis substantia in hoc consistit, quod licet aliqua duo possunt cognosci eodem actu, possum, tamen aliquando recordari unius non recordando alterius, verbi gratia, dicit Arriaga: possum unico actu cognoscere Petrum & Paulum esse mortuum & postea recordari Petri & non Pauli, sic etiam inquit, licet unico actu cognoscam praemissas, quo cognosco conclusionem possum tamen postea recordari conclusionis non recordando praemissarum. Sed Contra: Quia licet possum cognoscere unico actu Petrum & Paulum & postea cognoscere Petrum non cognito Paulo, hoc ideo est, quia cognitio Petri non est cognitio Pauli, vel clarior, quia species Petri non est species Pauli, & ideo poterit una species remanere non remanente altera, non sic autem res in proposito se habet, quia conclusionis sicut unicus est actus, ita unica est species & per consequens impossibile est, quod manente eadem specie non representet utrumq; simul sicut impossibile foret, si unica species representat Petrum & Paulum, quod possit aliquis cognoscere Petrum non cognito Paulo, ita in proposito siquidem est una species conclusionis & praemissarum, impossibile erit cognoscere conclusionem non cognoscendo praemissas, quod est contra experientiam.

Probatur Conclusio secundò. Si eodem actu, quo cognosco conclusionem, cognosco etiam praemissas; ergo per assensum conclusionis attingam praemissas & per consequens medium, sed hoc non est dicendum; ergo patet ma. quia quid attingit praemissas, necessario attingere debet medium, quia medium in utraq; praemissa reperiri debet, ut de se constat, quia extremitates prius debent esse connexae, cum aliquo tertio, antequam dicantur connexae inter se. Probat mi. Quia alioquin medius terminus ingrederetur conclusionem, quod est contra communem doctrinam Summularum; ergo si non est dicendum medium ingredi conclusionem, nec dici debet, quod per
F. Amandi Hermann Logica.

actum, quo assentior conclusioni, assentior praemissis, quia sic comprehenderetur etiam medius terminus.

Arriaga respondet medium non debere repeti per vocem, quia loco ipsius ponitur *ly ergo*, sed in mente debere repeti, quae repetitio dicitur *ergo mentale*. Sed Contra: Quando cumq; propositio vocalis concordatur cum mentali, est bona; ergo quando cumq; conclusio vocalis concordatur cum conclusione mentali est bona, sed quando repeto medium in conclusione vocali, erit conformis illa repetitio conclusioni mentali; ergo erit bona conclusio. Deinde si medium repetitur in Conclusionem, tunc haec conclusio mentalis deducta ex praemissis sic. Homo est animal rationale, Petrus est homo; ergo est animal rationale, facit hunc sensum, homo est animal, Petrus est homo, quia est homo, & homo est animal, & sic erit conclusio ad risum, item Conclusio non erit categorica, sed hypothetica propositio.

Opponitur contra Conclusionem primam auctoritas Aristotelis 6. Eth. 7. ubi ait: Sapientiam esse scientiam, & intellectum, sed intellectus est de principiis & scientia de conclusionem; ergo sapientia habet eminenter utrumq; & consequenter unico actu debet attingere principia & conclusionem, nam cap. 8. ait: Sapientis esse non solum circa principia, sed etiam circa conclusionem dicere verum. R. dist. ma. Sapientia est scientia & intellectus simul in quantum, scilicet incumbit ipsi considerare causas universalissimas & prima principia aliarum scientiarum: transeat ma. in quantum cum aliis scientiis & Sophia convertitur: seu quod sit unicus actus, nego ma. & concessa mi. nego consequentiam. Itaq; ut sapientia dicatur distingui a scientia & intellectu non requiritur, quod unico actu attingat ea, quae attingit intellectus & scientia, sed satis est, quod sit habitus conclusionum ex primis principiis deductarum. Imò potest Auctoritas secundum meum videri adhuc aliter explicari, scilicet, quod sapientia in ampliori acceptione, aliquando vocetur intellectus, aliquando scientia, quod quidem verum est, sed nihil contra Conclusionem.

Instatur. Debet sapientia distingui ab apprehensione & iudicio, seu a prima & secunda mentis operatione ad minus, sed si non attingeret simul praemissas & conclusionem unico actu, non posset dici distingui, sicut nec ullus discursus, ergo. Probat mi. quia tunc essent tantum plures operationes secundae, seu aggregatum aliquod ex pluribus iudiciis R. negando mi. cujus probationis ant. distingo, essent tantum plures operationes secundae non ordinatae ad se invicem, nego ant. debite ad se invicem ordinatae & copulatae, ac connexae, concedo ant. & nego consequentiam. Itaq; in quolibet actu scientifico & quolibet discursu requiritur, ut praemissae habeant habitudinem & connexionem ad conclusionem, ita ut intellectus assentiatur uni, quia jam habuit assensum ad aliud & ex vi illius eliciat assensum alterius, unde in quolibet discursu tria interveniunt, cognitio noti, deinde cognitio ignoti & tandem illatio, seu deductio, quae est quodammodo
P p copula,

VI.

VII.

Quomodo sapientia sit scientia & intellectus.

copula, ſeu utriuſq; nexus & poteſt clarè explicari exemplo ſecundæ operationis, nam ſicuti in iudicio adefſt apprehenſio ſubjecti & apprehenſio prædicati, ſic in diſcurſu adefſt iudicium antecedentis noti & cognitio conſequentis ignoti, & ſicut in iudicio adefſt connexio terminorum per copulam Eſt ſignificata, in quâ formalitèr conſiſtit iudicium, ita in diſcurſu adefſt connexio propoſitionum, per ly ergò ſignificata, in quâ connexione & illatione conſiſtit diſcurſus formalitèr, non verò in eo, quòd unico actu attingat præmiſſas & concluſionem.

Urgetur. Poteſt intellectus unico actu plura cognoscere, ſed quando intellectus pluribus actibus unum per aliud cognoscit eſt diſcurſus; ergò erit etiam diſcurſus, quando per unum actum plura cognoscit, unum ex alio deducendo. R. diſt. ma. poteſt plura cognoscere diſcurſivè, nego ma. apprehenſivè vel iudicativè tranſcat ma. & diſtinguo etiam mi. ſi illi actus dicant habitudinem ad ſe invicem, concedo, ſi non dicant, nego mi. & conſequentiam. Itaq; licèt unico actu plura poſſent cognosci, talis cognitio non erit diſcurſus, ſed vel prima, vel ſecunda mentis operatio.

VIII.

Quomodo intellectus poſſit tendere in obiectum formale & materiale.

Arguitur contra ſecundam Concluſionem; Potentia intellectiva poteſt eodem actu tendere in obiectum formale & materiale, ſeu in obiectum quod & rationem quâ, ſed præmiſſæ ſunt rationes quâ & concluſio eſt illud, quod apprehenditur & cognoscitur; ergò intellectus eodem actu poteſt tendere in concluſionem & præmiſſas. Probatur ma. poteſt eadem potentia viſiva attingere ſimul uno actu lucem & colorem; ergò etiam eadem potentia intellectiva. R. diſt. ma. & rationem quâ, id eſt rationem in quâ & per quam, concedo ma. poteſt attingere potentia intellectiva obiectum materiale & formale, ſeu obiectum quod & rationem quâ, id eſt ex quâ, nego ma. & diſt. ſimilitèr minori, nego conſequentiam, ad probationem majoris dico lucem & colorem eſſe rationem in quâ, ſeu per quam adeoq; unico actu attingi poſſunt, præmiſſæ verò reſpectu concluſionis ſunt ratio ex quâ; unde ſufficit ut ſimul cognoscatur concluſio, licèt non eodem actu.

Instatur. Revelatio eſt ratio ex quâ credimus propoſitis credendis, ſed non poteſt quis credere ex revelatione, quin eodem actu feratur in revelationem; ergò nec poterit quis tendere in concluſionem, quin tendat in rationem ex quâ, ſeu in præmiſſas. R. 1. negando ma. quia revelatio eſt potius ratio per quam, ut patet ex dictis. R. 2. permittendo tranſire ma. diſt. non poteſt quis credere ex revelatione, quin eodem actu feratur in revelationem, quatenus actus fidei dicit dependentiam ad revelationem, concedo mi. quatenus actus, quo creditur revelatum, ſit etiam actus, quo creditur revelatio, nego ant. & diſt. ſimilitèr conſequens & nego conſequentiam.

Urgetur. Voluntas poteſt eodem actu ferri in medium & in finem; ergò etiam intellectus eodem actu credere revelatum & revelationem, & ſi hoc; ergò etiam eodem actu ferri in præmiſſas & concluſionem, probatur conſe-

quentia, quia ſicut propter finem ſunt media, ita propter concluſionem ſunt præmiſſæ; ergò etiam eodem actu in concluſionem & in præmiſſas ferri poteſt, quia ſicut media ſunt ordinata ad finem, ita præmiſſæ ad concluſionem. R. negando conſequentiam cum conſequentia probationis ratio diſparitatis eſt. Quia in fine & in mediis eadem reperitur bonitas, & ſic facile unus actus circa eadem haberi poteſt, ſed in concluſione & in præmiſſis eſt duplex veritas, adeoq; etiam duplex aſſenſus diverſæ rationis haberi debet.

Arguitur pro Eodem. Plus exprimit actus aliquis ſub hac nota illationis Ergò, quàm ſine ea, *verbi gratia*, plus eſt dicere: *Omnis homo eſt animal, ſed Petrus eſt homo; Ergò (inferendo) Petrus eſt animal*, quàm dicere: *Petrus eſt animal*, ergò per actum illum, quo dico: *Ergò Petrus eſt animal*, non attingitur ſola hæc nuda propoſitio, ſed etiam illæ duæ priores, ex quibus eſt deducta & conſequentèr unico actu attingitur concluſio & præmiſſæ. R. negando conſequentiam, quia licèt verum ſit, quod plus attingatur, quàm nuda illa propoſitio, illud tamen quod ſimul attingitur, non ſunt præmiſſæ, ſed dependentia veritatis concluſionis à veritate præmiſſarum veluti à cauſa.

Instatur. Hinc ſequitur, quòd ille actus non attingat ſolam concluſionem, ſed etiam præmiſſas; ergò erit idem actus, qui attingit tam hanc quàm illas. Probatur ſequela, dependentia eſt eſſentialitèr relatio, ſed hæc non poteſt concipi ſine extremis; ergò nec actus ille cognoscens concluſionem dependentem à præmiſſis ſine cognitione præmiſſarum. R. negando ſequelam, quia licèt fuerit dictum, quòd per concluſionem attingantur præmiſſæ, non fuit tamen aſſertum, quòd eodem actu, ſed quòd diverſo. Ad probationem minorem dico, quòd non requiritur ad relationem, quòd eadem cognitione percipiatur relatio & extrema ſimul, ſed ſufficit, quòd diverſis actibus, ſed eodem instanti temporis ſimul, ſicut neq; cum cognoviſſimus effectum, eodem actu cognoviſſimus cauſam, ſed diverſo, licèt ſimul tempore.

QUÆSTIO II.

In quo genere cauſæ Præmiſſæ concurrant ad concluſionem?

Certum eſt apud omnes, quòd Concluſio dependeat eſſentialitèr à præmiſſis, eaſq; neceſſariò reſpiciat, utpote cum ſit cognitio deducta ex iis, hinc in quæſtionem vocatur, an concurrant in genere cauſæ formalis, vel materialis, vel etiam finalis, aut efficientis? & poſſet quidem quæſtio etiam moveri de præmiſſis obiectivis, quia tamen hæc non ſunt univerſalitèr cauſæ, utpote cum frequentèr ſint ab effectu, vel alio aliquo extrinſeco, hinc tantummodò reſolvenda eſt quæſtio, iis ut formalitèr ſumptis. Circa quam materiam quadruplex eſt ſententia: Prima dicit: quòd ſi in præmiſſis admittenda eſt aliqua cauſalitas reſpectu concluſionis, tanquàm cauſæ materialis extrinſecæ ex eo, quòd termini ex quibus conſtat concluſio deſuman-